

Utgifter för vetenskaplig publicering

Universitet och högskolor 2017

Kungliga biblioteket

National Library
of Sweden

Utgifter för vetenskaplig publicering

För mer information:

Kungliga biblioteket, Enheten för nationell bibliotekssamverkan

Kontaktperson: Camilla Lindelöw

www.kb.se

Datum: 2019-03-15

Dnr: KB 2019-251

ISBN: 978-91-7000-381-3

Utgifter för vetenskaplig publicering

Universitet och högskolor 2017

Kungliga biblioteket

Innehåll

Inledning	6
Totala utgifter 2017	6
Begrepp	7
Bakgrund	8
Omställningen till ett tillgängligt publiceringssystem	9
Forskning om kostnader för vetenskaplig publicering	10
Internationell utblick	11
Open APC Initiative/INTACT	11
Storbritannien	11
Finland	12
Nederländerna	12
Ingående universitet och högskolor	12
Juridiska förutsättningar	12
Redovisad tidsperiod	13
Publikationstyper	13
Prenumerationsavgifter	13
Transformativa avtal	14
IOP, Institute of Physics	14
RSC, Royal Society of Chemistry	14
Springer Compact	15
Publiceringskostnader	15
Administrativa utgifter	16
Andra kostnader att beakta	16
Avslutning och vidare arbete	17
Bilaga 1: Berörda lärosäten	18
Universitet	18
Högskolor	18
Konstnärliga högskolor	19
Övriga enskilda utbildningsanordnare	19
Bilaga 2: Prenumerationsavgifter per lärosäte administrerade via Bibsamkonsortiet	20

Bilaga 3. Prenumerationsavgifter per förlag administrerade via Bibsamkonsortiet	22
Bilaga 4: Lokala prenumerationsavgifter	23
Bilaga 5: Kostnader för transformativa avtal per lärosäte administrerade via Bibsamkonsortiet	24
Bilaga 6: Kostnader för transformativa avtal per förlag administrerade via Bibsamkonsortiet	25
Bilaga 7: Publiceringskostnader per lärosäte	26
Bilaga 8: Publiceringskostnader per förlag	27

Inledning

I regleringsbrevet för budgetår 2018 fick Kungliga biblioteket (KB) för första gången i uppdrag att sammanställa de totala utgifterna för vetenskaplig publicering¹, det vill säga framställning och tillgängliggörande av vetenskapliga publikationer:

Kungl. biblioteket ska sammanställa de totala utgifterna för vetenskaplig publicering för universitet och högskolor, som har statlig huvudman eller tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Kungl. biblioteket ska vid sammanställningen särskilt beakta prenumerationskostnader, publiceringsavgifter och administrativa utgifter.

KB lämnar genom den här rapporten sin återrapportering för detta uppdrag. Under 2018 har KB undersökt hur andra länder har gått tillväga för att sammanställa dessa utgifter, samt undersökt förutsättningarna för att offentliggöra uppgifterna. Sedan en lång tid tillbaka sammanställer KB kostnader för prenumerationsavtal (prenumerationer på elektroniska informationsresurser som e-tidskrifter och e-böcker) via Bibsamkonsortiet. Dessa kompletterades med en enkät våren 2018 där lärosätena fick uppge kostnaderna för sina lokala prenumerationer. För publiceringskostnader finns idag ingen total sammanställning men flera initiativ har inletts, bland annat Open APC Sweden som samlar kostnader per publikation för svenska lärosäten. SUHF rekommenderar också sedan 2017 att lärosäten bokför dessa avgifter på ett särskilt konto. Administrativa utgifter kopplade till vetenskaplig publicering finns idag inte sammanställda på något sätt och KB har under året undersökt förutsättningarna för att samla in dessa uppgifter från lärosätena.

Totala utgifter 2017

I tabell 1 nedan följer en sammanställning av de totala utgifterna för vetenskaplig publicering 2017. På grund av att all data ännu inte går att samla in är nedanstående totalsumma lägre än den faktiska kostnaden. I rapporten diskuteras varje del i tabellen för sig, och de förutsättningar som råder för att samla in data.

Utgift	miljoner kr
Prenumerationer, Bibsam	253,7
Prenumerationer, lokalt	123,3
Transformativa avtal	35,4
Publicering	21,5
Totalsumma	433,9

Tabell 1: Sammanställning av utgifter för vetenskaplig publicering 2017

¹ <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=19296>

Sverige investerar drygt tre procent, ca 155 miljarder kronor, av BNP i forskning och utveckling varje år. Företag investerar mest, 71 procent av den totala summan. Därefter kommer universitet och högskolor som investerar 25 procent vilket motsvarar knappt 40 miljarder kronor. Statliga myndigheter samt landsting och kommuner står för ca 2 procent vardera och den privata icke-vinstdrivna sektorn står för 0,1 procent².

Föreliggande sammanställning visar att lärosätena 2017 betalade 433,9 miljoner kronor för vetenskaplig publicering. Av de medel som avsätts för den offentligt finansierade svenska forskningen går alltså minst en procent, knappt en halv miljard kronor, till att betala för vetenskaplig publicering vid lärosäten och andra forskande organisationer.

Begrepp

Vetenskaplig publicering definieras här som publikationer författade av forskare inom ramen för sin forskning. Det kan innefatta tryckta (fysiska) och digitala (elektroniska) verk. Hit räknas inte tjänster och verktyg för att söka eller orientera sig, t ex referensdatabaser och uppslagsverk.

Utgifter för vetenskaplig publicering innefattar kostnader för att producera vetenskapliga publikationer (publiceringskostnader), kostnader för att tillgängliggöra vetenskapliga publikationer (prenumerationsavgifter), samt kostnader för administration. Traditionellt har lärosätesbiblioteken arbetat med vetenskaplig informationsförsörjning och administrerat lärosätets prenumerationer. Publiceringskostnader betalas idag av forskningsfinansiärer, av lärosäten, ibland via biblioteket och av enskilda forskare.

Prenumerationsavgifter/Prenumerationskostnader avser avgifter för att prenumerera på de vetenskapliga publikationerna. I och med omställningen till ett öppet publiceringssystem förekommer termen läsavgifter som kan utgöra en komponent i så kallade transformativa avtal, se nedan. I texten används begreppet prenumerationsavgift. Engångsköp av arkiv räknas inte med, däremot räknas löpande prenumeration på arkiv med. Stiftelser och privata högskolor betalar moms på sina köp, moms är ej redovisat här.

Publiceringskostnader/Publiceringsavgifter avser kostnader för att publicera, och betalas idag styckvis lokalt eller i paket som administreras via Bibsamkonsortiet. I texten används begreppet publiceringskostnad. Enskilda publiceringskostnader kan också benämnas APC (Article Processing Charge) eller BPC (Book Processing Charge), eller på svenska författaravgifter. Till kostnader för publicering kan också tillkomma kostnader för extra sidor, färgtryck etc. Även dessa är att betrakta som en del av

²Forskning och utveckling i Sverige 2017, <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/forskning/forskning-och-utveckling-i-sverige/pong/publikationer/forskning-och-utveckling-i-sverige-2017/>

vetenskaplig publicering, men de har visat sig svåra att överblicka då det rör sig om enskilda och ibland separata fakturor för samma artikel.

Transformativa avtal är ett nytt begrepp som används i omställningen från att betala för prenumerationer till att betala för publicering. Begreppet antyder att avtalen är avsedda att ändra något och just nu diskuteras hur sådana avtal bör utformas för att verkligen vara transformerande. Andra begrepp för nya typer av avtal där öppen tillgång beaktas är så kallade offset-avtal, där betalade publiceringskostnader dras av på prenumerationsavgifter, och Read & Publish-avtal, där kostnaderna delas upp i läskostnader (för att få åtkomst till de artiklar som inte publicerats öppet tillgängligt) samt publiceringskostnader. Båda dessa typer av avtal innefattar vanligtvis hybridtidsskrifter där enstaka artiklar blir öppet tillgängliga medan merparten fortfarande måste prenumereras på. Bibliotekskonsortier har även relativt nyligen börjat teckna avtal för publicering i helt öppet tillgängliga tidskrifter, där inga prenumerationer krävs.

Bibsamkonsortiet är en sammanslutning där svenska universitet, högskolor, myndigheter och statliga forskningsinstitut tecknar licensavtal för elektroniska tidskrifter och databaser tillsammans, genom KB. 85 olika organisationer deltar i minst ett avtal.

Bakgrund

Sedan flera hundra år tillbaka har forskare publicerat sina forskningsresultat i artiklar och böcker. Förutom att skriva vetenskapliga publikationer, granskar forskarna varandras publikationer innan de publiceras (sakkunniggranskning, på engelska peer review). Forskarna förväntas göra detta inom ramen för sin anställning, och ingen ytterligare ersättning utgår vanligtvis. Förlagen hanterar manus och urvalsprocessen kring detta, sänder ut manus för granskning samt står för textredigering och utformningen av böcker och tidskrifter.

I ett digitalt prenumerationsbaserat publiceringssystem betalar lärosäten för att personal, affilierade forskare och inskrivna studenter ska kunna läsa vetenskapliga artiklar i de tidskrifter som lärosätet prenumererar på. Åtkomsten regleras vanligtvis genom IP-nummeridentifiering, och därmed kan den person som är knuten till organisationen komma åt resurserna. I Sverige förhandlas en stor del av dessa licenser via Bibsamkonsortiet, som administreras av KB och betalas av de deltagande organisationer som har behov och ekonomisk möjlighet. Utöver detta tecknar även lärosätena lokala prenumerationer med förlagen.

Möjligheterna till öppen tillgång uppstod i och med digitaliseringen, då kostnaderna för framställning och spridning av publikationer minskade kraftigt, samt forskares benägenhet att utan krav på ekonomisk ersättning dela med sig av forskningsresultat. Öppen tillgång till sakkunniggranskade vetenskapliga publikationer betyder att upphovspersonen ger alla rätt att läsa, ladda ned, kopiera och sprida verket i digital form. Full hänsyn tas till författarens lagstadgade ideella upphovsrätt vilket innebär att

upphovspersonen måste anges.³ Regeringens målbild är att alla de vetenskapliga publikationer som är resultat av offentligt finansierad forskning bör bli omedelbart öppet tillgängliga direkt då de publiceras.⁴

Det finns internationellt cirka 35 000 vetenskapliga tidskrifter varav cirka 11 000 är helt öppet tillgängliga tidskrifter. Majoriteten av dessa har en relativt sett begränsad utgivning och tar sällan betalt för öppet tillgänglig publicering (ca 75 procent enligt Directory of Open Access Journal, DOAJ⁵), vilket däremot många kommersiella förlag med en mer omfattande utgivning gör. Kostnaderna för förlagen består av utgifter för redaktionsarbete och administration. Detta kan finansieras genom bidrag och medlemsavgifter men särskilt bland de kommersiella förlagen är så kallade APC:er, eller författaravgifter, som tas ut för varje enskild publikation vanligast. Denna modell har gynnats av att många forskningsfinansiärer ger medel särskilt för detta ändamål. Oftast fakturerar förlaget forskaren direkt för publicering. Forskaren finansierar denna kostnad huvudsakligen genom medel från forskningsfinansiärer, genom lärosätets publiceringsfond eller, i vissa fall, genom fakultetsmedel eller privata medel. Publiceringskostnader betalas också för öppet tillgängliga artiklar till så kallade hybrid-tidskrifter, som tar betalt för att göra enskilda artiklar öppet tillgängliga samtidigt som de tar betalt för prenumeration på tidskriften i sin helhet.

Omställningen till ett tillgängligt publiceringssystem

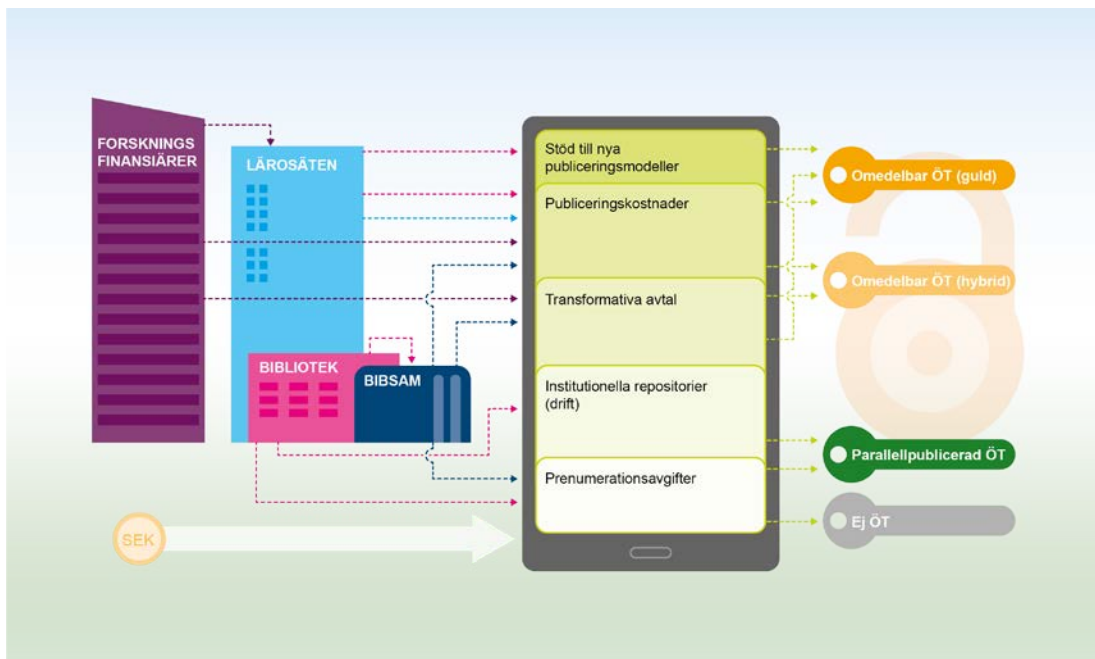
Den pågående omställningen (se bild), med flera åtskilda betalningsströmmar, innebär att förlag kan ta betalt flera gånger för samma artikel. Dels genom publiceringskostnaden från forskaren, dels genom att ta ut ökade prenumera-tionsavgifter från lärosätena, trots att andelen öppet tillgängliga artiklar i förlagets portfölj ökar och prenumera-tionsavgiften därmed borde gå ner. Förlagen invänder här att de kontinuerligt lägger till nya tidskrifter och nytt innehåll, vilket skulle förklara de ökande kostnaderna.

Det är också av stor vikt att omställningen till ett öppet tillgängligt publiceringssystem genomförs och stabiliseras utan att kostnaderna för öppet tillgänglig vetenskaplig publicering ökar okontrollerat. En viktig förutsättning för att nå målbilden för omedelbar öppen tillgång är att betalningsströmmarna omdirigeras från att finansiera prenumerationer till att finansiera publiceringskostnader. Idag saknas en transparent helhetsbild över de totala kostnader som strömmar från forskning till förlag.

³ <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/>

⁴ <https://www.regeringen.se/4adad0/contentassets/72faaf7629a845af9b30fde1ef6b5067/kunskap-i-samverkan--for-samhallets-utmaningar-och-starkt-konkurrenskraft-prop.-20161750.pdf>

⁵ doaj.org

Betalningsströmmar i nuläget. Illustratör Maria de Maré. Licens CC-BY-NC 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Forskning om kostnader för vetenskaplig publicering

KB:s arbete med att följa upp de totala utgifterna för vetenskaplig publicering tar sin utgångspunkt i en artikel skriven av Stephen Pinfield et al. (2014) "The "Total Cost of Publication" in a Hybrid Open-Access Environment: Institutional Approaches to Funding Journal Article-Processing Charges in Combination With Subscriptions"⁶. I artikeln understryks behovet av att analysera och förstå innebörden av de totala kostnaderna för vetenskaplig publicering. I begreppet inkluderas här:

- 1.) Publiceringskostnader för öppet tillgängliga artiklar, antingen i form av enskilda fakturor eller som ingår i system för förskottsbetalning.
- 2.) Prenumerationsavgifter, antingen för enskilda tidskriftstitlar eller som ingår i större avtal samt
- 3.) Tilläggskostnader för administrativa resurser för att hantera publiceringskostnader.

I samband med att Storbritannien valde att satsa på öppen tillgång genom hybridpublicering⁷ myntade landets forskningsminister begreppet "Total Cost of Publishing" (2014). Ministern efterlyste då också behovet av hållbara finansieringsmodeller som relaterar publiceringskostnader (och kostnaden för att administrera dem) till prenumerationsavgifter. Pinfields studie visar på svårigheterna i att samla statistik för publiceringskostnader då dessa ofta betalas för på individnivå

⁶ <https://doi.org/10.1002/asi.23446>

⁷ <https://www.acu.ac.uk/research-information-network/finch-report-final>

medan prenumerationer betalas centralt på lärosätet, eller nationellt via konsortier. Kostnader för administration varierade mycket, och handlade ofta om att hantera frågor från forskare. Flera organisationer menade att de skulle behöva nyrekrytera personal om hanteringen av publiceringskostnader skulle fortsätta öka, medan andra såg behovet av att omfördela arbetsuppgifter. Då variationen var stor för administrationskostnaderna, uteslöts dessa i den vidare analysen. Studien visade slutligen att publiceringskostnader utgjorde 10 procent av de totala utgifterna medan de utgjorde 90 procent under perioden 2007 till 2014.

Stuart Lawson et al (2016) argumenterar för att betalningsströmmarna inom vetenskaplig publicering måste kunna överblickas och det ska göras på ett systematiskt sätt och resultaten ska finnas öppet tillgängliga. Avsaknaden av en överblick leder till att forskare och deras organisationer får svårare att argumentera för sina intressen och samhällets intresse i åtkomst till publikationer. Detta måste ställas mot risken att insamling av data tenderar att belasta forskarna med mer administration, något som talar för att biblioteken skulle kunna göra arbetet för forskarnas räkning⁸.

Internationell utblick

Open APC Initiative/INTACT

Ett tyskt projekt, INTACT, startades 2015 i syfte att på ett transparent sätt samla in och administrera publiceringskostnader, både för tyska organisationer och internationellt. Det initiativ som samlar publiceringskostnader kallas för Open APC Initiative. Numer samlas även data för Springer Compact-avtalet in. Idag finns data för över 70 000 artiklar insamlade. KB startade 2016 ett motsvarande svenskt initiativ, Open APC Sweden, som använder Tysklands teknik för att samla data från svenska lärosäten. Dessa data levereras också in till Open APC Initiative⁹.

2017 registrerades drygt 20 000 artiklar (inklusive Springer Compact) till en sammanlagd kostnad av 43 miljoner euro in. Tretton procent av dessa kostnader gick till tre tidskrifter; Scientific Reports, Nature Communications och PLOS ONE, som tillsammans publicerade 3 115 av de drygt 20 000 artiklarna. Totalt fördelar sig kostnaderna på artiklar i 3 269 tidskrifter.

Storbritannien

Storbritannien började se över kostnader för publicering med öppen tillgång i samband med att Finch-rapporten¹⁰ släpptes 2012. Fokus var på publiceringskostnader, och särskilt intressant var att undvika så kallad "double dipping" - att betala både för

⁸ <https://doi.org/10.16995/olh.72>

⁹ <https://www.intact-project.org/openapc/>

¹⁰ Accessibility, sustainability, excellence: how to expand access to research publications: Report of the Working Group on Expanding Access to Published Research Findings, <https://www.acu.ac.uk/research-information-network/finch-report-final>

publicering och prenumerationer. Det brittiska konsortiet Joint Information Systems Committee, Jisc, samlar nu regelbundet in publiceringskostnader och levererar även till Open APC Initiative¹¹.

Finland

Finlands utbildnings- och kulturdepartement tog initiativ till att samla in och presentera prenumerationsavgifter för 2010-2017. Finland betalar årligen ca 35 miljoner euro till förlagen, varav 80 procent gick till de fem största förlagen¹².

Nederländerna

Nederländska lärosäten fick 2016 en förfrågan om kostnader för avtalen de tecknar med de stora kommersiella förlagen. Avtalen innehåller vanligtvis en sekretessklausul som inte medger offentliggörande av kostnader och villkor. Nederländerna har dock, liksom Sverige, en offentlighetsprincip - Government Information (Public Access) Act (Wet Openbaarheid Bestuur, or WOB). Lärosätena valde då att inleda en process där förlagen informerades, och de gavs också möjlighet att motsätta sig offentliggörandet. Resultatet blev att informationen lämnades ut, och att den också offentliggjordes via en webbplats¹³.

Ingående universitet och högskolor

De lärosäten som omfattas av det här uppdraget är listade i bilaga 1. Alla dessa lärosäten deltar dock inte i Bibsamkonsortiet, och deras kostnader redovisas därför inte i denna första sammanställning. Framöver är dock ambitionen att vid den här återrapporteringen vända sig till alla uppräknade lärosäten i bilagan med en separat enkät och då kommer alla svarande lärosäten att kunna redovisas.

Juridiska förutsättningar

KB har i anslutning till uppdraget undersökt de juridiska förutsättningarna för att presentera kostnadsutgifterna publikt och om ett offentliggörande på KB:s initiativ skulle kunna medföra skada för leverantörerna. Som underlag för detta har KB:s verksamhetsjurist utrett de rättsliga förutsättningarna och Riksbibliotekarien har formellt beslutat att offentliggöra utgifterna (Dnr KB 2018-871).

Prisuppgifter måste normalt anses vara harmlösa uppgifter. Som framgår av domstolsavgöranden kan priset vara ett konkurrensmedel och det kan då finnas skäl att sekretessbelägga uppgiften. För de leverantörer där KB överväger att offentliggöra prisuppgifterna är priset dock inte ett konkurrensmedel eftersom tjänsten tillhandahålls

¹¹ <https://www.jisc-collections.ac.uk/Jisc-Monitor/APC-data-collection/>

¹² openscience.fi

¹³ https://vsnu.nl/en_GB/cost-of-publication

av en leverantör som har ensamrätt till innehållet i tjänsten. Prisuppgifterna bör därför kunna offentliggöras utan konsekvenser för KB.

Det kan trots detta inte uteslutas att någon leverantör gör gällande att denne kan drabbas av en skada om prisuppgifterna offentliggörs. Mot detta får då ställas allmänhetens intresse att få insyn i hur skattemedel används för finansiering av lärosätenas vetenskapliga publicering och det väger tyngre än förlagens intresse att vidmakthålla en monopolställning. Ett offentliggörande av uppgifterna bidrar också till en mer transparent övergång till ett öppet tillgängligt publiceringsbaserat vetenskapssystem enligt regeringens målbild.

Redovisad tidsperiod

Uppdraget är enligt KB:s regleringsbrev inte specificerat till en särskild tidsperiod. De ingående kostnaderna betalas på olika sätt. Prenumerationskostnader förskottsbetalas vanligtvis inför det år prenumerationerna gäller medan publiceringskostnader betalas i anslutning till publicering, vilket kan ske långt senare är när publikationen finns tillgänglig online. Därför redovisas här perioden 2017, för att täcka in både prenumerationsavgifter och publiceringskostnader.

Publikationstyper

Vetenskaplig publicering kan ske i olika former; som artikel i en tidskrift, monografi, kapitel i antologi eller i form av konferensbidrag. Här redovisas de publikationstyper som det i nuläget finns data för, det saknas t ex en systematisk insamling av publiceringskostnader för monografier medan det finns prenumerationskostnader för dessa. Ett annat exempel är avhandlingar, där lärosäten står för hela, eller delar av, produktionskostnaden beroende på om den produceras internt eller på externt förlag. Idag är det okänt om lärosätena redovisar dessa kostnader på ett sätt som gör det möjligt att sammanställa kostnaderna. Om detta uppdrag blir ett återkommande uppdrag är det här något som kontinuerligt behöver ses över och uppdateras med nya uppgifter.

Publikationer kan finnas i tryckt eller digital form. I den här rapporten ligger fokus på kostnader för digitalt tillgängliga publikationer då Bibsamkonsortiet endast administrerar kostnader för denna typ av publikationer. I den enkät som planeras framöver bör även kostnader för tryckta publikationer beaktas.

Prenumerationsavgifter

Prenumerationsavgifter för 2017 redovisas i bilaga 1-4, fördelat på lärosäte och förlag samt om det är Bibsamkonsortiet som administrerar kostnaderna, eller om det rör sig om lokala avtal.

Information om vad lärosätena betalat för sina Bibsamavtal finns sedan konsortiet startade 1996. Sedan 2010 publiceras verksamhetsberättelser för konsortiet där

totalkostnaderna särredovisas per avtal och de 10 största lärosätena¹⁴. För föreliggande sammanställning är kostnaderna avgränsade till tidskriftsprenumerationer (inte databaser och andra produkter) och de lärosäten som omfattas (ej myndigheter eller forskningsinstitut).

Utöver att delta i de avtal som Bibsamkonsortiet förhandlar, tecknar lärosätena även lokala avtal med förlagen. Det finns idag ingen nationell sammanställning som visar den totala kostnaden per lärosäte. I den enkät som gick ut till lärosätena inom ramen för KB:s samordningsuppdrag för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer efterfrågades lokala prenumerationsavgifter. Det blev tydligt att avgränsningar måste tydliggöras för att lärosätena ska veta vilka data som efterfrågas. Framöver kommer som nämnts tidigare en separat enkät utformas för att samla in dessa data, också från de lärosäten som inte är deltagare i Bibsamkonsortiet.

Transformativa avtal

Kostnader för transformativa avtal för 2017 redovisas i bilaga 5-6, fördelat på lärosäte och förlag.

Bibsamkonsortiet strävar efter att kombinera kostnader för läsning (prenumeration) och publicering med öppen tillgång (publiceringskostnader/APC:er) i samma avtal. Målet är att avtalen ska vara transformativa, det vill säga att avtalen gör att organisationerna går från att betala för prenumerationer till att istället betala för publicering med öppen tillgång. 2017 hade Bibsamkonsortiet tre sådana avtal, från förlagen Institute of Physics, Royal Society of Chemistry och Springer.

IOP, Institute of Physics

Avtalet omfattar paketet IOP Science Extra med tidskrifter inom fysik från Institute of Physics och några andra lärda sällskap. Avtalet innehåller en offset-komponent för alla organisationer som deltar i avtalet. Denna innebär att de deltagande organisationerna får tillbaka en viss del av de APC:er som betalats för artiklar publicerade av forskare knutna till organisationen. Denna summa dras av prenumerationsavgiften följande år. Återbetalningen beräknas per organisation och kan inte överstiga prenumerationsavgiften per organisation. Andelen återbetalning per artikel baseras på en glidande skala. Under 2017 var fyra procent av alla artiklar i IOP:s tidskrifter öppet tillgängliga. Det innebär att 90 procent av APC betalades tillbaka till den deltagande organisationen. Resterande 10 procent används för att sänka prenumerationsavgifterna globalt.

RSC, Royal Society of Chemistry

Avtalet omfattar RSC Gold Collection som 2017 innehöll 37 löpande tidskrifter och 7 databaser. Försöket ”Gold for Gold” innebär att deltagande organisationer i Bibsam-

¹⁴ <http://www.kb.se/bibliotek/centrala-avtal/Om-bibsamkonsortiet/>

avtalet fick ett antal krediter (s.k. voucher codes) till ett värde motsvarande prenumerationsavgiften för respektive organisation. Dessa krediter kunde användas till att betala publiceringskostnader vid publicering med öppen tillgång. Antalet krediter per organisationer räknades fram genom att prenumerationsavgiften dividerades med förlagets publiceringskostnad (Article Processing Charge). Under 2017 delades 144 krediter ut, och 77 av dessa användes. ”Gold for Gold” avslutades efter 2017 och har ersatts med ett nytt Read & Publish-avtal för perioden 2018-2020.

Springer Compact

Avtalet ger tillgång till samtliga e-tidskrifter (ca 2 110 titlar) på plattformen SpringerLink från 1997 och framåt. Inom avtalet förskottsbetalas också publicering med öppen tillgång i Springers ca 1 600 så kallade Open Choice hybrid-tidskrifter. Forskare från deltagande organisationer kan därmed publicera sig i dessa tidskrifter med förenklad administration och omedelbar öppen tillgång. Den totala Springer Compact-avgiften består av två komponenter, dels en rabatterad kostnad för läsning samt en kostnad för de förskottsbetalade artiklarna. Under 2017 förskottsbetalades 1 600 artiklar medan endast 1 399 artiklar faktiskt publicerades.

För att mildra prisökningen som uppstod med denna nya typ av avtal subventionerade KB och Vetenskapsrådet (VR) Springer Compact-piloten. Under 2017 var KB:s subvention 1,2 miljoner kr och VR:s 3,2 miljoner kr. Springer Compact utvärderades kontinuerligt under avtalstiden och fyra rapporter har hittills publicerats¹⁵.

Publiceringskostnader

Insamlade publiceringskostnader för 2017 redovisas i bilaga 7-8, fördelat på lärosäte och förlag.

Att samla data för publiceringskostnader är en större utmaning än för prenumerationsavgifter då kostnaderna är spridda på fler enheter (enskilda forskare istället för enskilda lärosätesbibliotek). Ofta kommer, som beskrivet ovan, medlen från forskarnas forskningsbudget, och inte från lärosätesbibliotekens mediabudget. Det kan diskuteras om kostnaderna då är betalda av respektive lärosäte (de är snarare betalda av en forskningsfinansiär) men att i dagsläget skilja dessa båda källor åt låter sig inte göras, varför allt som registreras via lärosätenas bokföringssystem räknas med som publiceringskostnader i denna sammanställning.

Underlaget för publiceringskostnader som presenteras i den här rapporten är data som samlats in inom pilotprojektet Open APC Sweden. Open APC Sweden använder samma modell för datainsamling som Open APC Initiative, se avsnittet Internationell utblick

¹⁵ <https://openaccess.blogg.kb.se/2018/10/09/recommendations-for-the-renegotiations-of-springer-compact-report-4-of-the-evaluation-of-the-swedish-springer-compact-agreement/>

för mer information. Pilotprojektet startades av KB 2016 och i dagsläget levererar 12 lärosäten regelbundet data till Open APC Sweden.

Då alla lärosäten inte levererar data till Open APC Sweden skulle ett alternativ till datainsamling kunna vara att uppskatta publiceringskostnader baserat på hur många artiklar som publiceras i helt öppna tidskrifter och i hybridtidskrifter. Utifrån Swepub och oaDOI (nuvarande Unpaywall¹⁶) uppskattas för 2017 dessa kostnader till ca 13,4 miljoner euro (Springer Compact och motsvarande transformativa avtal inkluderade). Men då publiceringskostnader varierar och alla tidskrifter inte finansieras på så sätt är dock en sådan uppskattning att betrakta som relativt osäker.

SUHF rekommenderade 2017 att lärosätena inför ett särskilt konto för att bokföra publiceringskostnader, vilket enligt muntlig redogörelse görs på flertalet lärosäten idag. Genom kontot kan en totalkostnad per lärosäte erhållas, men inga detaljer om exempelvis förlag registreras. Flera lärosäten har utgått från kontot vid insamling av mer detaljerade uppgifter. Det har då visat sig att inte allt finns med, samt att andra kostnader (t ex tryck- och översättningskostnader) återfinns på kontot. Ett annat problem är att forskare ofta betalar med egna kontokort, vilket tenderar att inte bli korrekt bokfört. Förmodligen rör det sig om en implementeringsfas då de involverade behöver lära sig vad som ska bokföras var. I framtiden skulle detta konto kunna användas för att sammanställa publiceringskostnader.

Administrativa utgifter

Administrativa utgifter definieras här som de kostnader för arbetstid som finns för vetenskaplig publicering. Dessa kostnader från utgivarnas sida är inbakade i prenumerationsavgifter och publiceringskostnader. På lärosätesbibliotek arbetar en eller flera personer med att köpa in, katalogisera och tillgängliggöra vetenskapliga publikationer. Idag samlas nationell statistik in för kostnader för årsverken totalt, men en avgränsning på enskilda uppgifter låter sig i dagsläget inte göras. KB finansierar Bibsamkonsortiets administration vilket innefattar personalresurser och systemkostnader, samt personalresurser för att administrera Open APC Sweden.

Andra kostnader att beakta

KB har under året löpande fört diskussioner med berörda lärosäten om vilka kostnader som bör räknas in. En kostnad som har nämnts är kostnader för översättning. Uppfattningen är att dessa ökar, och de återfinns ibland också på kontot för publicering med öppen tillgång som SUHF rekommenderade 2017 (läs mer under avsnittet Publiceringskostnader). Det skulle kunna argumenteras för att översättningskostnader är en del av administrativa kostnader och därför skulle kunna ingå i sammanställningen om

¹⁶ <https://unpaywall.org/>

datainsamlingen medger det. Även redaktionellt arbete skulle kunna ses som en del av kostnaderna, men är i dagsläget inte möjliga att sammanställa centralt.

Under senare år har lärosätesbiblioteken börjat bekosta nya ekonomiska modeller för att göra publikationer öppet tillgängliga, exempel är initiativ som Open Library of Humanities¹⁷ och Knowledge Unlatched¹⁸. Dessa modeller bygger ofta på att organisationer delar på kostnaden för att publicera materialet och göra det öppet tillgängligt. Därmed faller inte kostnaderna på de enskilda forskare som publicerar, och det argumenteras för att detta är en hållbar modell då forskare utan medel inte utestängs från att publicera. Däremot kan det diskuteras vilka som tar ansvar för att betala, när betalningen är frivillig.

I den enkät som skickades ut inom ramen för KB:s samordningsuppdrag våren 2018, frågades efter vilka olika/alternativa publiceringsmodeller för öppet tillgängliga forskningsresultat som lärosätena stödjer finansiellt, samt hur stora belopp det rör sig om. Exempel på tjänster som stöds är repositorer som används för parallellpublicering som Digitala Vetenskapliga Arkivet (DiVA), lärosätesutgivning, medlemsavgifter i infrastrukturer som Directory of Open Access Journals (DOAJ), Confederation of Open Access Repositories (COAR) och the Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition (SPARC) och medlemskap i publiceringstjänster som BioMed Central, Knowledge Unlatched och PeerJ. Beloppen som redovisades varierade från noll till en miljon kronor, men svaren på den första frågan visade att några lärosäten tolkade in även publiceringskostnader i beloppet medan andra inte angav beloppet.

Avslutning och vidare arbete

KB har under 2018 fokuserat på att utifrån internationell praxis samla in de utgifter för vetenskaplig publicering som går att sammanställa på nationell nivå. Parallellt har uppgifter som saknats identifierats och planerandet för att samla in även dessa uppgifter har påbörjats. Den totala kostnaden på cirka 434 miljoner kronor är alltså att betrakta som lägre än den faktiska kostnaden.

KB har även i regleringsbrevet för 2019 fått uppdraget att rapportera totala utgifterna för lärosätenas vetenskapliga publicering. Utöver ovanstående arbete planerar KB att rapportera utgifterna via KB:s nya webbplats för samverkan och utveckling, med möjlighet att ladda ned data.

¹⁷ <https://www.openlibhums.org/>

¹⁸ <http://www.knowledgeunlatched.org/>

Bilaga 1: Berörda lärosäten

Förteckning över universitet och högskolor som har statlig huvudman eller tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina (källa: UKÄ). De som är markerade med asterisk är ej deltagare i Bibsamkonsortiet.

Universitet

- Chalmers tekniska högskola
- Göteborgs universitet
- Handelshögskolan i Stockholm
- Karlstads universitet
- Karolinska institutet
- Kungl. Tekniska högskolan
- Linköpings universitet
- Linnéuniversitetet
- Luleå tekniska universitet
- Lunds universitet
- Malmö universitet¹⁹
- Mittuniversitetet
- Stockholms universitet
- Sveriges lantbruksuniversitet
- Umeå universitet
- Uppsala universitet
- Örebro universitet

Högskolor

- Blekinge tekniska högskola
- Försvarshögskolan
- Gymnastik- och idrottshögskolan
- Högskolan Dalarna
- Högskolan i Borås
- Högskolan i Gävle
- Högskolan i Halmstad
- Högskolan i Skövde
- Högskolan Kristianstad
- Högskolan Väst
- Mälardalens högskola
- Stiftelsen Högskolan i Jönköping

¹⁹ Malmö universitet var Malmö högskola 2017 (den redovisade tidsperioden) och redovisas i tabellerna nedan som Malmö högskola

- Södertörns högskola

Konstnärliga högskolor

- Beckmans designhögskola*
- Konstfack
- Kungl. Konsthögskolan
- Kungl. Musikhögskolan i Stockholm*
- Stockholms konstnärliga högskola

Övriga enskilda utbildningsanordnare

- Ericastiftelsen*
- Ersta Sköndal Bräcke högskola
- Högskolan Evidens*
- Gammelkroppa skogsskola*
- Johannelunds teologiska högskola*
- Newmaninstitutet*
- Röda Korsets högskola
- Sophiahemmet högskola
- Stockholms Musikpedagogiska Institut*
- Svenska institutet för kognitiv psykoterapi*
- Skandinavians akademi för psykoterapiutveckling*
- Teologiska Högskolan, Stockholm*
- Örebro teologiska högskola*

Bilaga 2: Prenumerationsavgifter per lärosäte administrerade via Bibsamkonsortiet

	Tidskrifter (kr)	E-böcker (kr)
Blekinge tekniska högskola	1 573 096	141 285
Chalmers tekniska högskola	16 024 751	178 827
Ersta Sköndal Bräcke högskola	188 172	
Försvarshögskolan	572 985	
Gymnastik- och idrotthögskolan	587 336	
Göteborgs universitet	21 091 875	397 947
Handelshögskolan i Stockholm	1 091 273	106 558
Högskolan Dalarna	1 664 451	32 990
Högskolan i Borås	1 767 502	53 090
Högskolan i Gävle	2 516 922	14 703
Högskolan i Halmstad	1 681 854	117 920
Högskolan i Skövde	1 555 011	105 345
Högskolan Kristianstad	1 085 829	17 933
Högskolan Väst	1 171 811	
Karlstads universitet	3 778 639	143 952
Karolinska institutet	24 567 712	359 018
Konstfack	83 565	8 211
Kungl. Tekniska högskolan	18 404 166	258 420
Linköpings universitet	18 012 811	323 639
Linnéuniversitetet	4 811 104	137 394
Luleå tekniska universitet	6 547 172	232 640
Lunds universitet	27 433 512	872 552
Malmö högskola	3 406 962	246 733
Mittuniversitetet	3 439 454	117 920
Mälardalens högskola	2 970 048	201 492
Röda Korsets högskola	21 415	
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	2 126 412	69 095
Sophiahemmet högskola	181 862	
Stockholms universitet	17 804 142	226 997
Sveriges Lantbruksuniversitet	11 150 527	67 923
Södertörns högskola	1 371 978	
Södertörns högskola + Röda Korsets högskola ²⁰	1 654 408	44 233

²⁰ Södertörns högskola och Röda Korsets högskola betalar gemensamt för vissa prenumerationer medan andra betalas separat (redovisade på separata rader).

Umeå universitet	19 036 820	324 123
	Tidskrifter (kr)	E-böcker (kr)
Uppsala universitet	24 703 817	602 554
Örebro universitet	4 044 928	169 225
Totalsumma	248 124 317	5 572 720

Tabell 2: Prenumerationsavgifter 2017 som administreras av Bidsamkonsortiet. Stiftelser och privata högskolor betalar moms på sina kostnader, moms är ej redovisat här. Endast de lärosäten som 2017 var med i ett löpande Bidsamavtal redovisas här. 35 lärosäten redovisas här.

Bilaga 3. Prenumerationsavgifter per förlag administrerade via Bibsamkonsortiet

	Tidskrifter (kr)	E-böcker (kr)
American Chemical Society	6 806 257	
American Institute of Physics	2 434 052	
American Physical Society	2 122 913	
Association for Computing Machinery	1 358 024	
BMJ Publishing Group	1 133 705	
Brill Publishing	385 951	
Cambridge University Press	2 628 043	
Elsevier	115 485 375	
Emerald Group Publishing	2 755 783	370 944
Inderscience Enterprises	1 550 902	
IOS Press	285 289	
ISPG	1 040 350	
John Wiley & Sons	43 273 021	1 242 058
Johns Hopkins University Press	2 710 532	
Karger	3 533 051	
Kluwer Law & Business	495 485	77 646
Mark Allen Group	376 838	
Mary Ann Liebert	865 174	
Nature Publishing ¹⁹	12 627 327	
Oxford University Press	4 765 963	1 482 468
Royal Society Publishing	702 180	
Sage Publications	12 832 402	328 095
SPIE	1 205 098	
Springer ^{21 22}		1 649 266
Taylor & Francis	26 262 932	
Thieme Medical Publishers	422 242	
Universitetsforlaget	487 672	
Totalsumma	248 124 317	5 572 720

Tabell 3: Prenumerationsavgifter per förlag avtal administrerade via Bibsamkonsortiet 2017. 27 förlag redovisas här.

²¹ Springer och Nature Publishing gick samman 2015 och blev Springer Nature. Prenumerationsavtalen för 2017 var då redan tecknade separat.

²² Kostnaderna för Springer Compact finns redovisade i Bilaga 6.

Bilaga 4: Lokala prenumerationsavgifter

	Tidskrifter (kr)	E-böcker (kr)
Blekinge tekniska högskola	1 202 000	390 000
Chalmers tekniska högskola	4 846 664	4 638 204
Ersta Sköndal Bräcke högskola	177 000	60 000
Försvarshögskolan	367 149	147 932
Gymnastik- och idrottshögskolan	223 000	300
Göteborgs universitet	4 580 774	1 554 705
Högskolan Dalarna	498 349	332 468
Högskolan i Borås	985 272	922 533
Högskolan i Halmstad	572 418	57 625
Högskolan i Skövde	1 140 000	230 000
Högskolan Väst	552 490	212 891
Karlstads universitet	1 675 771	523 095
Karolinska institutet	4 000 000	500 000
Konstfack	120 000	20 000
Kungl. Musikhögskolan	80 000	2 000
Kungl. Tekniska högskolan	3 442 569	3 094 976
Linköpings universitet	5 200 000	3 600 000
Linnéuniversitetet	745 067	877 830
Luleå tekniska universitet	1 400 000	550 000
Lunds universitet	13 500 000	5 600 000
Malmö högskola	1 145 000	58 000
Mittuniversitetet	1 831 930	340 492
Mälardalens högskola	1 406 000	810 000
Sophiahemmet högskola	100 000	75 000
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	1 350 000	230 000
Stockholms universitet	5 782 572	8 139 667
Sveriges Lantbruksuniversitet	2 362 626	606 732
Södertörns högskola	345 583	761 546
Umeå universitet	3 640 000	898 000
Uppsala universitet	13 650 000	6 250 000
Örebro universitet	3 749 832	1 117 388
Totalsumma	80 672 066	42 601 384

Tabell 4: Lokala prenumerationsavgifter. Ej komplett, insamling via enkät utskickad via KB:s samordningsuppdrag för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer våren 2018. Endast lärosäten som har svarat på enkäten redovisas här. Observera att enkäten inte gick ut till alla lärosäten som listas i bilaga 1. 31 lärosäten redovisas här.

Bilaga 5: Kostnader för transformativa avtal per lärosäte administrerade via Bibsamkonsortiet

	Kostnader (kr)
Blekinge tekniska högskola	141 470
Chalmers tekniska högskola	2 606 841
Gymnastik- och idrottshögskolan	76 955
Göteborgs universitet	2 681 041
Handelshögskolan i Stockholm	93 962
Högskolan Dalarna	242 857
Högskolan i Borås	291 424
Högskolan i Gävle	347 708
Högskolan i Halmstad	291 886
Högskolan i Skövde	222 750
Högskolan Kristianstad	217 308
Högskolan Väst	196 684
Karlstads universitet	458 687
Karolinska institutet	2 925 515
Kungl. Tekniska högskolan	3 053 684
Linköpings universitet	2 779 338
Linnéuniversitetet	817 248
Luleå tekniska universitet	1 027 443
Lunds universitet	3 686 961
Malmö högskola	438 040
Mittuniversitetet	431 809
Mälardalens högskola	422 397
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	265 779
Stockholms universitet	2 837 372
Sveriges Lantbruksuniversitet	1 816 889
Södertörns högskola	291 214
Umeå universitet	2 576 752
Uppsala universitet	3 436 226
Örebro universitet	702 468
Totalsumma	35 378 707

Tabell 5: Kostnader för transformativa avtal per lärosäte 2017. Endast lärosäten som har deltagit i Bibsamkonsortiets transformativa avtal redovisas här. 29 lärosäten redovisas här.

Bilaga 6: Kostnader för transformativa avtal per förlag administrerade via Bibsamkonsortiet

	Kostnader (kr)
IOP	3 506 947
Royal Society Of Chemistry	2 556 921
Springer ²³	29 314 838
Totalsumma	35 378 707

Tabell 6: Sammanställning över kostnader för transformativa avtal administrerade via Bibsamkonsortiet 2017.

²³ Springer och Nature Publishing gick samman 2015 och blev Springer Nature. Springer Compact tecknades som ett tillägg till prenumerationsavtalet med Springer.

Bilaga 7: Publiceringskostnader per lärosäte

Lärosäte	Publiceringskostnader (kr)
Göteborgs universitet	4 316 330
Högskolan Dalarna	497 177
Högskolan Väst	127 753
Kungl. Tekniska högskolan	1 552 332
Linköpings universitet	3 275 502
Linnéuniversitetet	674 319
Luleå tekniska universitet	985 926
Malmö högskola	314 225
Stockholms universitet	6 024 556
Sveriges lantbruksuniversitet	3 065 978
Uppsala universitet	118 500
Örebro universitet	559 009
Totalsumma	21 511 605

Tabell 7: Publiceringskostnader insamlade via Open APC Sweden. Idag levererar 12 lärosäten data till Open APC Sweden.

Bilaga 8: Publiceringskostnader per förlag

Förlag	Publiceringskostnader (kr)
American Chemical Society	432 584
BioMed Central	1 160 323
Elsevier	3 750 190
Frontiers	1 130 057
John Wiley & Sons	3 421 357
MDPI	1 025 625
Oxford University Press	798 774
Public Library of Science (PLoS)	1 332 957
Springer	2 331 755
Taylor & Francis	1 374 131
Övriga (80 förlag)	4 753 852
Totalsumma	21 511 605

Tabell 8: Publiceringskostnader insamlade via Open APC Sweden. Idag levererar 12 lärosäten data till Open APC Sweden.

Kungliga biblioteket

Besöksadress: Humlegården

Box 5039, 102 41 Stockholm

Telefon: 010-709 30 00

E-post: info@kb.se

www.kb.se